

STATSMINISTERENS INNLEGG I TRONTALEDEBATTEN

Virkeligheten er heldigvis ikke slik som den ble beskrevet av opposisjonen igår. Vi ser allerede viktige resultater av arbeidet for å gjenreise vekstkraften i norsk økonomi. Men vi står fremdeles overfor meget vanskelige oppgaver på bl.a. dette område. Også jeg vil gjerne bruke en stor del av mitt innlegg til disse problemer. Men vi må heller ikke tape av syne at de økonomiske oppgaver bare er en del av det stadige arbeid for å utvikle et menneskelig sett bedre samfunn. Jeg skal få komme tilbake til andre viktige sider av våre politiske forpliktelser.

Antall sysselsatte i Norge økte med ca. 1% fra tredje kvartal i fjor til tilsvarende periode i år. Fru Brundtlands påstand om at det er "færre hender i arbeid" er altså heldigvis ikke riktig. Men antallet som ønsker lønnet arbeid økte meget mer, slik at arbeidsledigheten er blitt et hovedproblem. Regjeringen har derfor utformet en økonomisk politikk som innebærer en fortsatt offensiv bekjempelse av dette samfunnsønde.

Vi kan ikke få en riktig behandling av et problem som dette uten en realistisk forståelse av hva det kommer av. Tusenvis av norske arbeidsplasser er gått tapt i konkurransen med billigere produkter fra utlandet. Det må bl.a. komme av at produksjonskostnadene i Norge er steget for meget, og at effektiviteten er steget for lite. Derfor er kampen mot inflasjonen og kostnadsstigningen en helt avgjørende del av kampen mot

arbeidsløsheten. Det samme gjelder arbeidet for høyere effektivitet. På begge disse områder kan vi notere betydelig fremgang. Konkurranssevnen, som sank helt frem til for et år siden, er senere forbedret med ca 5%. Likevel er det langt igjen til konkurranssevnen er gjenreist, etter den farlige svekkelsen gjennom en meget lang periode.

Men bedre konkurranssevne er ikke nok til å skape arbeidsplasser raskt nok. På samme måte som det tok lang tid før svekkelsen av konkurranssevnen slo ut for alvor i arbeidsløshet, vil det ta adskillig tid før en bedring av konkurranssevnen kan slå fullt ut i form av nye arbeidsplasser. Derfor må vi også stimulere sysselsettingen på kort sikt.

Det er alltid en fare for at disse to ønsker; sterkere kamp mot inflasjonen og større utgifter til sysselsetting, vil motvirke hverandre. For å unngå det må vi vise moderasjon, både når det gjelder offentlige utgifter, og når det gjelder ønsker om mindre byrder.

Regjeringens opplegg for å begrense kostnadsstigningen er av avgjørende betydning for å trygge arbeidsplassene mot å bli utkonkurrert. Erfaringene fra i år viser at det måtehold som ble vist lønnte seg for dem som viste det, blant annet fordi måtehold bidro til lavere prisstigning. La oss fortsette på samme vei! Jeg håper opposisjonen vil si klart fra om de også vil sette sine krefter inn på å

medvirke fullt ut til den moderasjon som er nødvendig for å trygge arbeidsplassene.

Forslaget til skattelettelse er utformet med sikte på at det skal være mulig å akseptere 5 prosent lønnsstigning med 6 prosent prisstigning. Skatteforslaget innebærer lavere marginalsatt for alle som betaler statsskatt, - og spesielle forbedringer for barnefamiliene. Lettelser for enkeltpersoner og familier vil, sammen med de foreslåtte lettelse i bedriftsbeskatningen, gi et vesentlig bidrag for å styrke arbeidsplassene og stimulere til ny økonomisk vekst.

Det kan være grunn til å minne om at skattene for personer og familier i 1984 reelt sett vil bli 4,5 milliarder kroner mindre enn de ville blitt etter det skattenivå som ble foreslått i statsbudsjettet for 1982. Tilsvarende vil skattene på bedrifter bli 2 milliarder kroner lavere enn etter forslaget for 1982. Disse tall er ikke sammenliknbare med skattetall som ble brukt før valget, og er heller ikke ment som påstander om hva Arbeiderpartiet ville ha gjort i regjeringsposisjon. Men tallene belyser de positive virkningene av den linje Regjeringen følger i skattepolitikken.

Disse resultatene er altså oppnådd til tross for en meget betydelig automatisk utgiftsstigning på store områder, bl.a. som følge av forandringer i aldersfordelingen i folket og tidligere stortingsvedtak. For å bremse utgiftsstigningen har det derfor vært nødvendig for Regjeringen å fremme en del upopulære

forslag. Men hvis vi ikke er villig til begrensede innstramninger i dag, får vi et voksende gap mellom inntekter og utgifter, og blir dermed tvunget til mer brutale nedskjæringer senere. Det har andre land fått erfare, både under borgerlige og sosialistiske regjeringer.

Større utgifter idag vil føre til mere inflasjon i stedet for mer sysselsetting. Men det vil også bety større gjeld for landet, og større problemer for dem som kommer etter oss. Og de kan få mer enn nok å stri med hvis oljeinntektene svikter enda mer enn hittil. Derfor nekter vi å gå med på lettsindighet.

Som vanlig får vi høre at nedskjæringene er et anslag mot velferdsstaten og svakere grupper. Dette er ikke riktig. I Sosialdepartementets budsjett blir enkelte omlegninger og besparelser langt mer enn oppveiet av øket innsats for bl.a. eldre og funksjonshemmede, samt innenfor helsevesenet og på andre viktige sosiale områder.

Men ingen vil kunne løse problemene på disse områdene uten at man samtidig gjennomfører omstillinger innenfor helsesektoren og eldreomsorgen, med sikte på å få mer ut av midlene. En helt sentral del av dette arbeide er omlegningen i retning av større vekt på den lokale helsetjeneste og hjelp i nærmiljøet, som vil føre til en betydelig forbedring av den enkeltes muligheter til å få nødvendige helsetjenester og omsorg. Samtidig må vi fortsette arbeidet for å konsentrere samfunnets

innsats sterkere om de grupper som har særlig behov for støtte. Det gjøres en omfattende konstruktiv innsats for å sikre velferdsstaten og samtidig bygge den videre ut på de områder hvor det er nødvendig med større innsats fra det offentlige.

Budsjettforslaget er blitt til under utpreget samarbeidsvilje fra tre partier. Hensynet til sysselsettingen på kort sikt og andre prioriterte oppgaver har hindret oss i å bremse utgiftsstigningen enda sterkere, selvom kampen mot inflasjonen isolert sett kunne ha gjort det ønskelig.

Vi har møtt sterk kritikk for ikke å ha skåret sterkt nok ned på utgiftsstigningen. Denne del av kritikerne bør merke seg at opposisjonens krav er en langt sterkere utgiftsøkning. Det beste bidrag til et tilstrekkelig stramt budsjett vil nå være å bidra til å styrke Regjeringen i dens kamp mot sterkere utgiftsstigning. Det er nettopp kampen mot inflasjonen, som samtidig er en meget viktig del av kampen for full sysselsetting, som begrunner Regjeringens syn at enda større utgifter ikke er forsvarlig.

Andre viktige ledd i kampen for full sysselsetting er en bedre spesiell innsats for næringslivet i distriktene og et omfattende arbeid for nyskapning, nyetableringer og omstillinger i næringslivet i hele landet. Regjeringen har derfor foreslått en rekke forslag om vekststimulerende tiltak for næringslivet. Dette vil

gi bedre grunnlag for dem som vil satse for å utnytte de rike fremtidsmuligheter.

Jeg nevner spesielt at de samlede bevilgninger til forskning øker med ca. 3 prosent i realverdi. Samtidig føres arbeidet for å få en bedre utnyttelse av forskningsressursene videre. Dette er særlig viktig også for konkurranseevnen og sysselsettingen på lengre sikt. Det samme gjelder den sterkt økte satsing på utdanning. Aldri før har en så stor del av ungdommen fått en så fremtidsrettet utdanning. Arbeidet for å få til dette ble startet opp straks etter regjeringsskiftet i 1981. Det betyr meget mer for ungdommen og fremtiden enn de begrensede sparetiltak som har vært nødvendige for å få dette til.

Samfunnsdebatten domineres mer og mer av pressgrupper og organisasjoner som har til formål å vinne fordeler for sine medlemmer, ofte på andres bekostning. Regjeringen blir mottaker av innbyrdes helt uforenlige krav, og kan ikke fylle sin oppgave uten å ta den kritikken som følger med å si nei til meget. Men samtidig må Regjeringen være villig til å ta hensyn til nye opplysninger som måtte komme frem, - også etterat Regjeringen har tatt standpunkt. Man bør godta argumenter, men ikke ensidig press. Noen karakteriserer en slik holdning som vingling. Jeg synes saklig rimelighet er en bedre karakteristikk, for såvidt gjelder denne regjering. Jeg vil gjerne få gjenta tidligere

uttalelser om forskjellen mellom prinsippfasthet og prinsipprytteri. Vi velger det første.

Fra flere hold er det i den senere tid reist ønsker om å få vurdert forskjellige former for arbeidstidsforkortelse. Bl.a. LO arbeider for mer fleksible pensjonsordninger og nedsettelse av den generelle pensjonsalder, og lik arbeidstid for alle arbeidstagergrupper. YS har bedt om en utredning av konsekvensene av en gjennomføring av 6-timersdagen.

Regjeringen vil gjerne oppnevne et utvalg til å vurdere alle sider av forskjellige former for arbeidstidsreduksjoner, herunder de ulike former for lavere pensjonsalder. Det trengs bedre oversikt over både de økonomiske, sosiale, og andre samfunnsmessige sider av dette viktige problemkomplekset.

Samtidig er det grunn til å understreke at dette er et langsiktig arbeide. Det foregår en utvikling i retning av større valgfrihet med hensyn til arbeidstid, og det bør man se positivt på. Men den økonomiske situasjon er dessverre ikke slik at det kan være aktuelt med noen generell reduksjon av arbeidstiden med lønnskompensasjon nå. Det er sikkert bred enighet om at en rekke av forslagene til reduksjoner av arbeidstiden, - herunder også tanken om fleksibel pensjonsalder - i seg selv kan gi mange gode og positive virkninger. Samtidig har de imidlertid det til felles at det vil være dyrt å gjennomføre dem og at de kan ha mange virkninger som man ikke har god nok oversikt over i dag. Vi må

derfor ta den tid som er nødvendig for å få vurdert alle konsekvenser av de forskjellige forslag.

Trontalen varsler også en aktiv videreføring av det arbeide som er skjedd kontinuerlig siden høsten 1981 med sikte på å gi den enkelte større muligheter til å påvirke sin egen livssituasjon. Regjeringen vil fortsatt arbeide for å desentralisere beslutninger til fordel for dem som det angår mest. Samtidig er det viktig å sikre bedre muligheter for enkeltmennesker, grupper og nærmiljøer til å løse oppgaver og problemer på egen hånd. Det er et sentralt mål å oppmuntre til øket frivillig engasjement og ansvar i samfunnet. Dette betyr ikke at Staten svekker sitt eget ansvar for løsningen av sentrale velferdsoppgaver. Men vi ville få et både kaldere og mindre reelt velferdssamfunn hvis vi skulle unnlate å nyttiggjøre oss de store menneskelige ressurser som ligger i det frivillige engasjement, - et engasjement som også kan imøtekomme behov for medmenneskelighet, deltagelse og ansvar.

Det er også et sterkt behov for å styrke de grunnleggende verdier i samfunnet. I en tid som mange oppfatter som forvirrende og normoppløsende, kan moralske normer og bånd mellom medmennesker være med på å gi den enkelte klarere mening og perspektiv i tilværelsen. Vi vil fortsatt legge vekt på toleranse og respekt for livssyn og stimulere til positivt mangfold både i kulturliv og trosliv.

Men alt vårt arbeid vil nytte lite hvis vi ikke også lykkes i vår aktive innsats for fred i frihet. Det er tragisk at den ellers brede enighet om sikkerhetspolitikken er brudt, når det gjelder fremgangsmåten under arbeidet for å redusere atomstyrkene i øst og vest, vår tids mest skjebnesvangre problem.

Det som bl.a. Norge sluttet seg til i 1979 var å stille Sovjet-Unionen overfor et valg: enten måtte Sovjet fjerne sine nye, hurtige atomraketter som kan nå mål i hele Vest-Europa, eller så måtte de godta at Vesten anskaffet seg tilsvarende våpen. Formålet var å få Sovjet til å fjerne slike våpen fra Europa, fremfor å bli stilt overfor nye vestlige våpen. NATO har i dag ikke slike våpen og ønsker heller ikke å anskaffe dem. Men NATO må samtidig forhindre sovjetisk monopol når det gjelder slike våpen. De atomvåpen som finnes i Vest-Europa idag er ikke noen tilstrekkelig motvekt mot de fryktinngytende sovjetiske SS-20-rakettene. Dersom man godtar at Sovjet alene får ha slike våpen i Europa, kan det friste til forsøk på utpresning. Det kan lede til katastrofe. Og henstillinger er ikke nok til å få Sovjet med på de nødvendige reduksjoner i atomstyrkene.

Vi mener derfor at det nå er viktigere enn noensinne at Alliansens medlemsland står samlet bak de vestlige forhandlingstilbud og krav.

Vårt krav om samhold har ført til at kritikere i Norge kaller oss haleheng til USA. Det er så galt som det

kan være. De forslag som presenteres i Geneve er jo kommet i stand etter grundige overveielser innen Alliansen, med Norge som aktiv deltaker. Vår tilslutning skyldes derfor ikke, en "slags forfeilet lojalitetsfølelse overfor USA", som det er hevdet, men at vi selv har vært med på opplegget, og at mulighetene for å oppnå reduksjon av de sovjetiske styrkene blir mindre hvis Vesten opptrer splittet.

Jeg kan ikke legge skjul på alvorlig frykt for at norske og andre sosialdemokraters brudd på den forhandlingsstrategi som de selv har vært med på å utforme, vil bety en alvorlig svekkelse av mulighetene for å nå frem til en avtale om nedrustning.

La oss et øyeblikk prøve å se situasjonen fra sovjetisk synspunkt: De vil utvilsomt sette meget inn på å unngå nye våpen i Vest. Men nå sier sosialdemokratiske opposisjonspartier at de vil gå mot nye våpen i Vest nå, dersom det ikke blir noen avtale før årsskiftet. Det vil styrke dem i Sovjet som mener at det ikke er behov for noen avtale for å unngå nye våpen i Vest. Og i tillegg får Sovjet inntrykk av at en høst uten avtale vil skape alvorlig splittelse i Vest, som kan svekke NATO og styrke Sovjets overmakt. Sovjet kan komme til den farlige konklusjon at dets interesser er best tjent med at det ikke blir noen avtale foreløpig. Dette er mulige virkninger av bl.a. Arbeiderpartiets nye kurs. Det svekker NATOs muligheter for å få frem en avtale, og øker risikoen for at Sovjet vil fortsette sin utplassering av nye raketter.

Det som kan gi håp om at Sovjet likevel vil se seg tjent med en avtale, er den fasthet vestlige regjeringer viser, blant dem de sosialdemokratiske regjeringer i NATO. Og forhandlingene i Geneve fortsetter.

Fra vestlig side vil man om nødvendig, fortsette forhandlingene også etter at den vestlige utplasseringen eventuelt er begynt. Vi har også registrert at den sovjetiske kritikk av de vestlige forslag ikke representerer noen avvisning av disse.

Regjeringen følger utviklingen nøye og vil legge forholdene til rette for en omfattende behandling av rakettspørsmålet i Stortinget i høst på grunnlag av en utenrikspolitisk redegjørelse.

Atomspørsmålene må imidlertid ikke få oss til å glemme betydningen av det såkalte konvensjonelle forsvar, som er avgjørende for å hindre enhver fristelse til angrep. Det som er kommet frem om svakheter i vårt eget forsvar understreker betydningen av den styrking av forsvaret som Regjeringen har foreslått.

La meg avslutningsvis få understreke at både Trontalen og forslaget til statsbudsjett klart viser at Regjeringen har fortsatt en moderat linje. Både innenfor den økonomiske politikk og på andre sentrale politiske områder fortsetter Regjeringen den målbevisste kursomlegning som ble innledet etter regjeringsskiftet høsten

1981. Det er ikke vanskelig å legge frem mer ytterliggående demonstrasjonsforslag, men det viktigste må tross alt være at forslag som legges frem kan bli vedtatt, så lenge kursen er riktig.

Det er etablert et meget positivt samarbeide mellom Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, og det er Regjeringens håp at vi også kan regne med positiv samarbeidsvilje fra opposisjonspartiene på områder der bedre samarbeid er viktig for å løse nasjonale fellesoppgaver. De store problemer vi står overfor krever at vi alle trekker lasset sammen. Det vil være til gagn for hele folket.